

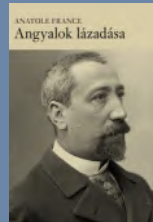
Mészáros András

Kedvenc könyveim

Mert nem csak egy kiemelten kedvelt könyvem van. Az lehetetlen is lenne, mert azt jelentené, hogy egy szerző egyetlen könyvében megírta mindazt, amit fontosnak tartok. Sőt: nem is könyvekről, hanem szerzőkről kell beszélnem. Mert a szerzők azok, akiknek a világlátása, ha nem is azonos az enyémmel, de biztosan hasonló ahhoz. Ugyanis azokhoz az „özönvíz előtti” olvasókhöz tartozom, akik számára a könyvbe foglalt eszmék fontosak. Tudom, hogy most felkapják a fejüket azok, akik különböző formalista és posztstrukturalista iskolákon nevelkedve a nyelvi szinten keresik a szövegek hordozta jelentéseket, de olvasóként hadd engedtessem meg nekem az eretnek gondolat, amelyben egyezek Philip Roth amerikai íróval. Ő az egyik regényében az irodalomprofesszor szájába adja azt a diákjainak szánt tanácsot, hogy az elolvasandó könyvek esetében ne hagyja az irodalomtudományi ballasztot terhelve le az értelmezést. Maradjanak inkább világszemléletük határain belül. Nos, én megmaradok.

Mindebből már kiszűrhető az a következtetés, hogy kedvenc szerzőim iránti szimpátiám eszmei és filozófiai megalapozottságú. De mik ezek az eszmék? Mindenfajta viták ellenére, amelyek a humán tudományokban lezajlottak, és amelyek arról szóltak, hogy a szellemi modernitás lezártnak tekinthető-e, és hogy valóban egy posztmodern világban élünk, az a véleményem, hogy a szellemi modernitás – minden ellentmondásossága ellenére – nem dobható a szemétre. Sőt: olyan értékeket emel ki, amelyek nélkül egy új barbárság világa jönne el. Ezek az értékek az individualitás és a humanista racionalizmus elveire alapozódnak. Ez azt jelenti, hogy a világmagvarázst az emancipált egyén léte és mindenfajta transzcendens vonatkozástól mentes, de ugyanakkor nem instrumentális észre hivatkozva épül ki.

Az én szerzőim ezeket az értékeket hagyják szerepelni műveikben. A sor elején egyértelműen a francia felvilágosodás legszimpatikusabb és legsokoldalúbb gondolkodója, Diderot áll, aki nemcsak filozófiai dolgozataiban, hanem regényeiben is ennek a humanista racionalizmusnak a legelső megfogalmazója. A *Mindenmindegy Jakab és gazdája* című és a saját korában formabontó művében egyrészt azt az íróniát engedti szóhoz, amely a lehetséges világok többszörösét demonstrálja, és amely kétségbe vonja a teljes és megfellebbezhetetlen tudás lehetőségét. Hiába említi Jakab lépten-nyomon a Nagy Tekercset, amelyen előre fel van jegyezve a jövőnk, saját cselekedetei az ellenkezőjét mutatják: azt, hogy szabadságunkban áll sorsunkat alakítani, és ezt a sorsot semmilyen tanítás

nem vonhatja kétségbe. Másrészt Diderot az emberi viszonyok – és ezen belül az erkölcs – viszonylagosságát állítja. Ami nem az erkölcsi értékek megkérdőjelezését vagy visszavonását jelenti, hanem „csupán” azt, hogy erkölcs csak ott van, ahol a Másikat egyenrangúnak tartom magammal. Ennek az etikának a legfőbb maximája „a másikat szerzett gyönyör” követelménye.

A másik szerzőm mintha csak Diderot köpenyéből bújt volna elő, hiszen ugyancsak francia volt: Anatole France. Ma, sajnálatos módon, kevesen olvassák, talán azért is, mert a modernisták a halálakor „dögnek” titulálták. De hol vannak mára ezek a modernisták? Pedig az *Angyalok lázadásá*-ból megtudhatjuk, hogy a Jó és a Rossz harcából – ha ez a Jó és ez a Rossz csak az ember feletti uralomra tör – az ember csak vesztesként jöhet ki. *Thaisz*-nak, a szépséges alexandriai kurtizánnak a története meg arra figyelmeztet, hogy a fanatikus hit sosem vezet a megdicsőüléshez, ellenben a szelíd szépség megmenthet bennünket a kárhózzattól. Az „igazság” minden áron való megvalósítása embertelenséget eredményez.

A humanitás védelmezői közé tartozik a huszadik század egyik legnagyobb írója, Thomas Mann is, aki életével bizonyította, hogy a valódi hazafiság megköveteli a gondolkodó embertől, hogy hazáját tagadja meg egy időre, ha az a haza barbárrá válik. Mert az emberiség előbbre való mindenfajta önmagába zárt nacionalitásnál. És ha elolvassuk *A varázshegy* vagy a *Doktor Faustus* című regényét, akkor azt is megtudhatjuk, mire vezet az, amikor a vitalitás nevében megkérdőjelezzük a kultúra szerepét, és a devalválódott értékeket vétkesen azonosítjuk azzal, amik eredetileg voltak. Akkor ugyanis megvalósul a becstelen hazudó világ, amelyben csalóka mitológiák bódítják el az embereket, elnyomva bennük a rációt.

Végezetül, de nem utolsó sorban pedig álljon itt Milan Kundera, aki már-már szomorú nosztalgiával pereli vissza nekünk az emberi léptéket, csendet és a lassúságot. A *Halhatatlanság* a rációt vesztett emberiség lelkének hipetrófiáját állítja elénk, azaz azt az állapotot, amikor már semmi ésszerűség nem működik, de érzünk, mert az a követelmény. Az érzelmek pedig megengednek minden kilengést. Letérünk Diderot Jakabjának útjáról, amelyen andaloga az emberi tér mutatkozott meg, és rátérünk az autosztrádára, amely pedig a tér elértektelenedése, mert már nem az utazás maga, hanem csak az úti cél érdekel bennünket.

Ez a gondolat aztán előidézi Josef Čapek *Sánta vándorát*... Valahol azonban be kell fejezni a kedvenc írók felsorolását.

havilap

XXII. évfolyam, 7. szám, 2015. március

Főszerkesztő: Hodossy Gyula

Vezető szerkesztő: Petres Csizmadia Gabriella

Örökös munkatárs: Turczel Lajos

Szerkesztőbizottság elnöke:

Fibi Sándor

Tagok:

Hrbáček Noszek Magdaléna

Kalácska József

Klemen Terézia

Komzsi Attila

Krippel Éva

Novák Mónika

Szokol Dezső

Nyomdai előkészítők:

Václav Kinga

Gyenes Gábor

Nyomja:

Press Group s.r.o, Banská Bystrica

Kiadja:

Katedra Alapítvány

Felelős kiadó:

Hodossy Gyula

Elérhetőség:

Katedra Alapítvány

Palác Duna Palota,

Galantská cesta 658/2F,

929 01 Dunajská Streda

Tel.: 00421 (0)31 552 90 28

E-mail: katedra@katedra.skHonlap: www.katedra.sk

Bankszámlaszám: 1014769018/1111.

Kiadványunkat támogatja a Szlovák Köztársaság Kormányhivatala, a Szlovák Köztársaság Oktatásiügyi, Tudományos, Kutatási és Sportminisztériuma.

KATEDRA

mesačník

ročník XXII., 7. číslo, marec 2015

Vydatel:

Nadácia Katedra,

Palác Duna Palota,

Galantská cesta 658/2F,

929 01 Dunajská Streda

Tel.: 00421 (0)31 552 90 28

IČO: 35591609

ISSN 1335-6445 • EV: 611/08

Časopis vychádza s finančnou podporou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

Realizované s finančnou podporou

Úradu vlády SR - program Kultúra

národnostných menšín 2015.

Náklad: 2500 ks

Redakcia / Szerkesztőségünk:

Nadácia Katedra – Katedra Alapítvány.

Palác Duna Palota, Galantská cesta

658/2F, 929 01 Dunajská Streda

Tel.: 00421 (0)31 552 90 28

Honlap: <http://www.katedra.sk>E-mail: katedra@katedra.skkatedra.szerkesztoseg@gmail.com

Minden jog fenntartva.

Kéziratokat nem őrzünk meg

és nem küldünk vissza.

A címlapon Kováč René (Juhász Gyula Alapiskola, Léva) „Kik járnak velem a suliba” című fotója látható.